

Kytice

Karel Jaromír Erben

Kontext

- 30. léta 19. století

Romantismus

- umělecký a životní styl
- reakce proti racionalitě klasicismu
- vznik v Anglii
- inspirace v gotice
- v ošklivosti je krása
- rozpor mezi snem a skutečností
- výjimečná, tajemná prostředí

Čechy

- Karel Hynek Mácha - Máj, Cikáni, Večer na Bezdězu, Křivoklát
- Josef Kajetán Tyl - Fidlovačka aneb žádný hněv a žádná rvačka, Kutnohorští havíři, Strakonický dudák
- Karel Sabina - libreto (texty) ke Smetanově operě Prodaná nevěsta

Anglie

- George Gordon Byron - Childe Haroldova pouť
- Percy Bysshe Shelley - Odpoutaný Prométheus
- Walter Scott - Ivanhoe, Waverly

Francie

- Victor Hugo - Chrám matky Boží v Paříži, Bídníci, Legenda věků
- Stendhal - Červený a černý, Kartouza parmská

Německo

- Novalis - Hymny nocí
- E. T. A. Hoffmann - Životní názory kocoura Moura

- bratři Grimmové - pohádky

Rusko

- Alexandr Sergejevič Puškin - Evžen Oněgin, Piková dáma, Cikáni
- Michail Jurjevič Lermontov - Démon
- Ivan Alexandrovič Gončarov - Oblomov

Polsko

- Adam Mickiewicz - Pan Tadeáš

Autor

- 19. století
- právník, sekretář v muzeu, archivář × Mácha (pravý romantik)
- nebyl romantik životním stylem ani textem
- hrdina se nebouří, přijímá osud
- popis přírody
- čas je vedlejší, všechno důležité během krátké doby (např. Polednice - během úderů hodin)
- baladická zkratka
- nezáměr, co bude potom
- vyrovnání s Máchou v Záchořově loži
- komponovanost, etičnost
- sběratel pohádek
- zakladatel české moderní balady

Kniha

Obecně

- kniha zapadá přesně do 19. století, kdy se těšilo všeobecnému zájmu studium lidové slovesnosti (Erben chtěl poodkrýt lidové pověsti, písně, obyčeje - spatřoval v nich svědectví o charakteru a duchu českého národa, byly mu důkazem existence původního českého respektive slovanského etnického základu)
- vymanil se z předešlé ohlasové poezie (Čelakovský) - Kytice je umělecky zcela původní
- prastaré lidové mýty i Erbenova filozofie (například až úzkostlivý vztah mezi matkou a dítětem)
- 13 balad bylo tvořeno po dobu téměř 20 let
- komponovanost a etičnost
  - komponovanost = předem rozmyšlené rozvržení básní, osové řazení balad, zrcadlově protilehlé básně mají shodné atributy (Polednice

- Vodník= nadpřirozené bytosti zasahující do porušených etických vztahů, Štědrý den - Holoubek= založený na lásce a smrti)
- etičnost = tvrzení, že se jedná o pouhou osudovost, fatálnost vs-
tupuje do popředí jen ve Štědrém dnu a ve Věstkyni (ostatní básně
- porušování vzájemných vztahů, překročení hranic), vazba matka a
dcera je považována za nejužší a nejzákladnější (trestání matky až
příliš krutě - vyhocení dvojí vazbou)
- dramatický účinek
  - dějová zkratka
  - popisy přírody
  - zhuštěný děj s úsporným jazykem (neslovesné věty, absence spojek,
místo sloves citoslovce)
  - dialogy
  - zvukomalba (onomatopoeie)

Téma

- nadpřirozené bytosti zasahujících za porušení etických vztahů
- často nepřiměřený trest
- člověk je bezmocný
- mezilidské vztahy, vina a trest

Motivy

- mateřská láska, poučením vina, vykoupení, ...

Časoprostor

asi během Erbenova života, česká krajina

Stavba

- 13 balad
- komponovanost
  - i. a kytice.len - 1 - i. mají stejný motiv a téma

Žánr a druh

soubor balad, lyricko-epický

Děj

Vodník

Dcera i přes matčiny námitky jde prát šátky do rybníka, propadne se pod ní
lávka a dostává se do vodníka světa. Stává se nedobrovolně jeho ženou a má s
ním i syna, její jediné potěšení. Nakonec ho přemluví, aby ji pustil naposledy se

rozloučit s matkou. Dovolí jí to od klekání do klekání a nesmí nikoho objímat. Matka nechce dceru pustit, schovají se proto v komoře. Přichází vodních, chce večeri, rozestlat, pak nakrmit dítě. Matka dceru nepouští a říká mu, ať dítě přinese. To on udělá, ale utrhne mu hlavu.

Zlatý kolovrat

Pán se zastaví v chaloupce a zamiluje se do prosté Dory a chce si ji vzít. Její nevlastní matka mu chce ale provdat druhou dceru, proto společně cestou v lese Doru zabijí, odeberou jí nohy, ruce a oči. Král nepozná rozdíl, vezme si druhou dceru. Odjíždí do boje. Mezitím stařeček v lese nachází tělo a posílá své páže do zámku prodávat zlatý kolovrat, přeslici a kuželíček za nohy, ruce a oči. Ty připojí k tělu, Dora ožije. Když chce sestra pánovi něco upříst, kolovrátek mu prozradí celý příběh. Pán Doru najde a vezme si ji. Matce a sestře udělá to, co ony Doře.

Svatební košile

Osamělá dívka se modlí k panně Marii a myslí na svého milého, jenž už dávno odešel do války a pro něhož tkala košile. Tu se on objevuje za oknem a nabádá ji, ať s ním jde pryč. Dívka poslechne a letí s ním. Cestou odhazuje modlicí knížky, růženec a křížek po matce. U hřbitova pochopí, co se na ni chystá a lstí donutí upíra skočit přes zeď prvního. Sama se mezitím schová v márnici. Pak ona i upír přesvědčují umrlce a nakonec kokrhá kohout a tím je zachráněna.

Záhořovo lože

Otec upsal syna ďáblu a ten se vydává do pekla získat listinu zpět. Cestou potká Záhoře, jenž ho chce zabít (jako spoustu jiných poutníků), ale nakonec se domluví, že ho nechá, když se pak chlapec vrátí a poví mu, jak to v pekle vypadá. Za rok se chlapec vrací a vypráví, že Satan nakázal pod pohrůžkou křížem listinu vydat, ďábel však neposlechl, ani pod výhrůžkou mučení pekelnou koupelí a železnou pannou. Až při výhrůžce Záhořovým ložem blánu vydal. Záhoř se zděsí a poutník mu poradí, aby se kál a modlil, dokud se k němu nevrátí. Také zarazí jeho zabijácký kyj do skály. Za devadesát let se poutník vrací jako biskup se svým pomocníkem. Chce se občerstvit, a pomocník najde růst za skály krásnou jablonoň, vedle stojící pařez zakazuje mu utrhnout jablko, neb ji nesázal. Když strom uvidí biskup, může utrhnout, protože vyrostl ze zaraženého kyje. Šťastně se shledá se Záhořem - mluvícím pařezem a pak oba v klidu zemřou a jejich duše se promění v holubice.

Další básně

- Poklad
- svatební košile
- kytice

- polednice
- dceřina kletba
- štědrý večer
- holoubek
- vrba
- lilie
- věstkyně